

РОЗДІЛ II

РЕГІОНАЛЬНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

УДК 338.1:338.23

Іртищева Інна Олександрівна,
*д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту,
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова*
Стегней Маріанна Іванівна,
*к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку та фінансів,
Мукачівський державний університет*

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ОДИНИЦЬ ЗАКАРПАТТЯ В КОНТЕКСТІ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

У статті обґрунтовані теоретичні та прикладні засади сталого розвитку територіальних одиниць. Охарактеризовані основні напрямки розвитку транскордонного співробітництва Закарпатської області. Окреслено генезис екологічної компоненти сталого розвитку. Пояснено особливості соціалізації політики розвитку. Виявлені перспективні напрямки подальших досліджень соціально-економічного розвитку у поєднання із збереженням екологічної безпеки. Розглянуто особливості адаптації вітчизняної політики до вимог спільної екологічної та соціальної політики Європейського Союзу

Ключові слова: сталий розвиток, територіальні одиниці, екологічна безпека, соціалізація, євроінтеграція.

ВСТУП

Постановка проблеми. Євроінтеграційні процеси України тісно пов'язані із внутрішніми процесами, що формують сучасну розвинену державу, здатну забезпечувати свої національні інтереси. Актуальними напрямками державного регулювання є забезпечення еколого-соціальної компоненти поряд із економічним розвитком. Стрімкий індустріальний розвиток цивілізації почав вичерпувати існуючу ресурсно-екологічну базу, що може прискорити епоху глобальної кризи, яка охопить різноманітні аспекти людського життя. Формування механізмів регулювання економічного розвитку та заходів попередження розгортання цієї кризи є одним з найголовніших завдань для України та всього людства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема бережливого ставлення до природи піднімалася у працях вчених філософів різних епох, серед яких: Аврелій Марк, Бекон Ф., Декарт Р., Руссо Ж.-Ж. та інші. Про перевагу екологічних критеріїв над економічними писали відомі англійські вчені Д. Пірс та К. Тернер. Питання сталого розвитку

територіальних одиниць України та транскордонного співробітництва розглядаються провідними вітчизняними вченими: Баян А. В., Вахович І. М., Геєць В. М., Зверяков М. І., Кваснюк Б. Є., Потапенко О. М., Стройко Т. В., Хвесик М. А., Хлобистов Є. В. та ін. У цих роботах закладене вагоме теоретичне, методичне та прикладне підґрунтя для дослідження проблем формування сталого розвитку територіальних одиниць. Проте в Україні поки що відсутнє єдине бачення системного підходу щодо управління та методичних основ формування феномену еко-соціально-економічного або сталого розвитку територіальних одиниць, не визначені технології розробки стратегій і пріоритетів екологічно безпечної соціально справедливої економічного розвитку, методи оцінювання ефективності досягнення цілей та інструменти їх реалізації.

Постановка завдання. Метою дослідження є обґрунтування теоретичних та прикладних засад сталого розвитку територіальних одиниць Закарпаття у контексті транскордонного співробітництва, а також у виявленні перспективних напрямків подальших досліджень державного регулювання еко-соціально-

економічного розвитку на основі аналізу наукової літератури українських і зарубіжних вчених.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Історія євроінтеграції Закарпаття налічує кілька століть, протягом яких наші пращури успішно господарювали в самому центрі Європи, не зважаючи на хід політичних процесів. За неповні 100 років Закарпаття перебувало в складі шести країн. У зв'язку з сучасними євроінтеграційними процесами для Закарпаття великого значення набуває діяльність у сфері транскордонного та міжрегіонального співробітництва.

На сьогоднішній день основні напрямки розвитку транскордонного співробітництва Закарпаття визначаються «Програмою розвитку транскордонного співробітництва Закарпатської області на 2011-2015 роки», схваленою розпорядженням голови обласної державної адміністрації від 10.12.10 р. №827 [1].

Основною для співробітництва є діюча нормативна правова база і укладені угоди про співробітництво на рівні областей, міст, районів. У першу чергу – це угоди між Закарпатською облдержадміністрацією і сусідніми регіонами країн-членів Європейського Союзу. На виконання цих угод

проводяться засідання Міжурядових комісій з питань транскордонного співробітництва, вирішуються проблемні питання та розробляються концепції співробітництва. На сьогоднішній день область має понад 185 двосторонніх угод про співробітництво та добросусідство з населеними пунктами більш ніж 15 країн світу, серед яких Угорщина, Словаччина, Румунія, Польща, Австрія, Фінляндія, США, ФРН та ін.

Здійснюється активне співробітництво, в рамках Карпатського регіону, з окремими регіонами країн ЄС, з повітами Марамуреш та Сату-Маре (Румунія), Саболч-Сатмар-Берег та Гевеш медье (Угорщина), Кошицьким та Пряшівським самоврядними краями (Словаччина). Підкарпатським воєводством (Польща), регіоном Оберфранкен (Німеччина), краєм Височіна (Чехія) та Вуковарсько-Сремською жупанією (Хорватія). Також підписано Протокол намірів з Ханті-Мансійським автономним округом-Югри (Росія) та Угоду з Боршод-Абауй-Земплен медье (Угорщина), підписано протокол намірів з Киргизькою Республікою. Цього року планується підписання нових угод з регіоном Південний Тіроль (Італія) та федеральною землею Бургеландом (Австрія).

Таблиця 1.

Базова інформація про членів Міжрегіональної Асоціації «Карпатський Єврорегіон» [3]

Країни-члени	Регіони	Населення (млн. осіб)	Площа, км ²
Польща	Підкарпатське воєводство	2 370 654	18683
Румунія	округи Сату Маре, Марамуреш, Бігор, Сучава, Ботошань, Зілаг, Харгіта	2 274 016	27104
Словаччина	Кошицький та Прешівський краї	1 111 177	10459
Угорщина	області: Боршод-Абауй-Земплен; Гайду-Бігар; Гевеш; Яс-Надькун-Солнок; Саболч-Сатмар-Берег; а також міста з обласним статусом: Мішкольц; Дебрецен; Егер; Ниредьгаза.	2 609 114	28639
Україна	Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська та Чернівецька області	6 429 900	59000

Згідно з даними Офіційного сайту Закарпатської облдержадміністрації від 8 лютого 2014 року, протягом 2013 року підписано [1]:

– Меморандум про розвиток тристоронніх відносин і співробітництва між Закарпатською обласною державною адміністрацією (Україна), Пардубицьким краєм (Чеська Республіка) та Пряшівським самоврядним краєм (Словацька Республіка);

– Угоду про співробітництво між Закарпатською обласною державною адміністрацією (Україна) та Урядом Автономного краю Воєводина (Республіка Сербія).

Вагоме значення для транскордонного співробітництва регіонів, розташованих на західних кордонах Росії, Білорусії, України та Молдови, має програма TACIS Cross-Border Cooperation (CBC) метою, якої є підтримка діяльності у таких сферах, як: адміністративні реформи; місцевий економічний розвиток; захист навколишнього середовища та підвищення ефективності використання енергії;

соціальний розвиток.

Транскордонне співробітництво в плані реалізації політики ЄС здійснюється в рамках Ініціативи INTERREG, мета якої – субсидювання та стимулювання транснаціональної та міжрегіональної співпраці, яка здійснюється через кордони та сприяє гармонічній підтримці розвитку. Також слід зазначити, що в межах даної програми до цієї пори діє Угода про ІНТЕРРЕГІО – про трілатеральне співробітництво Закарпатської області (Україна), Сату-Марського повіту (Румунія) та області Саболч-Сатмар-Берег (Угорщина), укладена 6 жовтня 2000 року. ІНТЕРРЕГІО на транскордонних територіях України, Румунії та Угорщини реалізує розвиток у наступних напрямках: Європейський транспортний коридор; економіка та іноземний туризм; збереження спільних культурних спадщин; охорона природи, навколишнього середовища та природних ресурсів.

Стосовно малого і середнього бізнесу та території Закарпаття діє проект Підтримка МСБ – транскордонне ділове співробітництво в Ужгороді,

який спрямований на стимулювання процесу реформ у сфері МСБ в Україні. Мета даного проекту: зміцнення сектору МСБ та економічного співробітництва між Закарпатською областю та прикордонними регіонами Угорщини, Румунії, Польщі та Словаччини.

Отже, Карпатський регіон можна вважати особливою територією, завдяки своєму геополітичному розташуванню, оскільки він знаходиться на перетині кордонів п'яти сусідніх держав: України, Угорщини, Румунії, Польщі та Словаччини. Унікальність регіону підтверджується тим, що природа цих зв'язків носить характер не імперативного походження, а взаємовідносини сформовані внаслідок потреб населення, що проживає на цій території та історичних процесів. На території регіону відбувається процес співпраці не лише на регіональному рівні, але й робить можливою співпрацю в межах загальнонаціональних заходів і програм між Україною, Польщею, Румунією, Угорщиною та Словаччиною.

В науковій літературі існує багато трактувань феномену сталого розвитку. Під сталим розуміють підтримуваний еколого-економічний розвиток, що не загрожує майбутнім поколінням, підтримує відновлення існуючих ресурсів. Сталий розвиток у формулюванні ООН на конференції у Ріо-де-Жанейро – це розвиток суспільства, що дозволяє задовольнити потреби нинішнього покоління, не наносячи при цьому шкоди можливостям майбутніх поколінь для задоволення їхніх потреб [3].

Забезпечення сталого розвитку залежить від низки чинників та умов. Одне із вагомих місць у системі цих чинників належить екологічному фактору, посилена увага до якого пояснюється підвищенням рівня антропогенного навантаження на довкілля, стрімким розвитком науково-технічного процесу. Сучасний екологічний стан пов'язаний із негативними змінами навколишнього середовища: значним зменшенням біопродуктивності і біорізномаття, руйнуванням природних екосистем, частими природними та техногенними катастрофами, глобальними епідеміями, катаклізмами, демографічними, енергетичними та продовольчими проблемами. Все це межує зі знищенням середовища існування людства.

Взаємодія людини і природи є фундаментальною умовою існування суспільства. Закономірності сукупного, взаємодоповнюючого розвитку населення і природи формують певний простір, де особливості життєдіяльності першої компоненти стають умовами відтворення другої, їх взаємодія здійснюється в межах соціальної сфери, і як наслідок, підпорядковується її законам. Населення як складова суспільства розвивається за законами, обумовленими соціальними процесами. Населення є лише споживачем і регулятором відтворення природних благ. А природне середовище, в свою чергу, впливає на людство, і пояснюється це тенденціями розвитку суспільства.

Тому дослідження феномена сталого розвитку територіальних одиниць України повинне відбуватись у напрямку пошуку механізмів узгодженості дій

соціальних, природних та економічних законів на різних етапах розвитку суспільства. Обов'язковими компонентами сталого розвитку вважають екологічну, соціальну та економічну складову.

На домінантність екологічної компоненти розвитку суспільства звертали увагу ще мислителі античного світу, які вважали, що гармонія у взаємодії людини з природою досягається тоді, коли вона наслідуює закони природи, не порушує її рівноваги. Ще імператор Риму, філософ Марк Аврелій писав, що людина як істота розумна повинна увесь час діяти таким чином, щоб зберігати рівновагу між собою і природою. У праці "Наодинці з собою. Роздуми" він зазначає, що якщо ти взяв щось у природи, то повинен повернути стільки ж, а якщо повернеш більше, то зробиш добро не лише для сучасників, але й для майбутніх поколінь, які з вдячністю будуть користуватись тими благами природи, які ти їм передав [4, с. 14].

У середньовічній християнській культурі було суперечливе трактування природи. З одного боку - природа наділялася більш низьким, ніж сама людина, становищем, оскільки лише людина наділена душею. З іншого – існувало розуміння природи як божественного творіння. Вважалось, що Бог, дав людям дві книги: священне писання і книгу природи.

В епоху Відродження (XIV – XVII століття) відбувається усвідомлення людьми необхідності гармонійного та збалансованого співіснування з навколишнім середовищем. Суспільство починає звеличувати красу навколишньої природи, трактувати її як джерело радості.

Із закликком ставитися до природи як до приятеля, а не як до ворога, виступає мислитель Нового часу Ф.Бекон [5]. На його думку, природу перемагають, лише підкорюючись її законам. Гармонізацію взаємодії в системі "людина – природа" він тісно пов'язує з науково-технічним прогресом, який здатний змінити природу, вдосконалити її. Змістом праць Ж.-Ж. Руссо є повернення до життя на лоні природи в первісному його значенні. "До тих пір, поки люди зберігали свою первісну невинність, їм не потрібне було ніяке керівництво, окрім голосу природи..." [6, с. 48].

Проте, серед мислителів Нового часу зароджуються різні течії. Якщо для Ф.Бекона людина це "слуга і тлумач" природи, то Р. Декарт [5] уже розглядає людину як "господаря і повелителя" природи. Тобто у поглядах філософів Нового часу вже зароджуються тенденції збалансування взаємодії людини та навколишнього середовища з поєднанням розвитку науково-технічного прогресу, тобто зароджується прогресивний напрямок відносин між людиною та природою.

Отже, погляди на взаємовідносини людини та природи історично змінювалися. Мали місце сприйняття природи як найвищої цінності та сприйняття людини як володаря природи, тобто спостерігалось як превалювання природи над людиною, так і навпаки. Проте, завжди існували мислителі які визнавали вагоме значення стану навколишнього середовища для розвитку суспільства.

Відомі англійські вчені Д. Пірс та К. Тернер виділяють три основні підходи, які доводять переваги екологічних критеріїв над економічними [7]:

1. Розумна людина не повинна орієнтуватись лише на економічну раціональність, їй слід більше уваги приділяти благам загального користування, використання яких спричиняє зовнішні ефекти.

2. Новий підхід до економічного розвитку вимагає відтворення самої економічної системи і всіх її складових на сталій основі.

3. З часом економічний розвиток повинен ставати все більш нейтральним щодо навколишнього середовища, впливи на нього повинні звестись до мінімуму.

Деякі прихильники таких підходів пропонують заморозити економічний ріст в інтересах навколишнього середовища. Проте, при правильному екологічно безпечному способі використання природних благ можна забезпечити сталий економічний розвиток та сталий природний базис.

Найбільше уваги поняттю "сталий розвиток" було приділено у матеріалах Конференції ООН з питань навколишнього середовища і розвитку (Ріо-де-Жанейро, 1992 р.), де цей термін і був "узаконений". Тут дане поняття визначається як розвиток, який дозволяє на довготривалій основі забезпечувати стабільний економічний ріст, не викликаючи деградаційних змін у природному середовищі. При цьому особливо фіксується та обставина, що вихід на рівень сталого розвитку дозволяє розраховувати на задоволення потреб як сучасних, так і майбутніх поколінь. На Конференції було прийнято низку важливих документів, серед яких і „Порядок денний на XXI століття”, який підтримали представники майже 180 держав світу. Згідно з рішеннями конференції в Ріо-де-Жанейро, сталий розвиток поєднує в собі неухильне поліпшення економічних та соціальних умов з довготривалим збереженням природних основ життєдіяльності. Тому поняття „сталий розвиток” набирає уже нового змісту, змісту не лише екологічного, а й соціально-економічного. [8, с. 20]

Основним результатом роботи Конференції в Ріо-де-Жанейро було проголошення нової концепції розвитку людства, що базується на розумінні монолітної єдності екологічних, економічних та соціальних проблем і того факту, що вони можуть бути вирішені лише комплексно, за умов тісної співпраці і координації зусиль усіх членів світового співтовариства. Безпека планети і окремих держав вимагає системного підходу до глибокого аналізу процесів спільного функціонування людського суспільства і навколишнього середовища з метою підтримання сталості параметрів інтегрального середовища життєдіяльності людини та збереження біорізноманіття [9].

Наступною ваговою компонентою феномену сталого розвитку територіальних одиниць є забезпечення високого рівня життя населення, тобто соціальної сфери. Задоволення потреб людини виступає метою економічного розвитку, що у поєднанні з екологічною безпекою суспільства створює можливості сталого розвитку. Під

соціалізацією економіки розуміють певний вид економічних трансформацій, що базуються на поєднанні особистісних та суспільних інтересів. Соціалізація економіки пов'язана із соціально спрямованістю процесу виробництва, гуманізацією праці і життя людей, із зменшенням соціальної диференціації та превалюванням значення соціальної сфери в масових суспільних явищах і процесах. Соціалізація повинна пронизувати всі сфери економічної діяльності. Центром розподілу соціально-економічного розвитку країни повинна бути особистість разом з її різноманітними потребами. Результатом соціалізації економіки являються якісні зрушення в сукупності потреб, структурі попиту та споживання, способі та якості життя, умовах розвитку людини. Головною ознакою соціальної спрямованості політики держави є зростання доходів населення та національного благоустрою.

Стосовно сучасного стану соціальної сфери України, то слід зауважити, що незважаючи на окремі позитивні зміни, досягнуті в результаті реформування економіки, відбувається занепад та руйнація українських населених пунктів. Стан ринку праці характеризується загостренням проблем зайнятості та безробіття, низьким професійно-кваліфікаційним рівнем незайнятих осіб, відсутністю нових робочих місць. Ці та інші факти становлять загрозу демографічному відтворенню, створюють соціальну напругу.

Слід погодитись з думкою багатьох вчених [10, 11, 12], що для України процес євроінтеграції повинен супроводжуватись адаптацією до вимог спільної екологічної та соціальної політики Європейського Союзу. Як показує досвід інших постсоціалістичних країн, які вже є членами ЄС, це одне із найскладніших завдань. Угоди про вступ до ЄС передбачають протягом нетривалого перехідного періоду повний перехід до реалізації екологічної та соціальної політики, яка визначається в Директивах ЄС (нормативних актах, рішеннях і стратегіях). Інтерпретація цієї умови означає узгодження, точніше повну відповідність національного законодавства вимогам законодавства ЄС, причому не тільки теоретично, але й, безумовно, практично. Тож, запланований вступ до ЄС передбачає гармонізацію внутрішнього законодавства України із екологічними й соціальними директивами Європейського Союзу та створення адміністративного потенціалу для контролю за його неухильним дотриманням.

Україна потребує поступового наближення своєї політики до стандартів ЄС, що має здійснюватися з урахуванням національних інтересів, умов та можливостей, а головне, орієнтуватиметься на нові, перспективні соціо-еколого-економічні механізми, що нині реалізуються в ЄС в рамках його стратегії сталого розвитку та моделі еко-соціальної ринкової економіки. Уряд України намагається забезпечити екологічний та соціальний розвиток економіки. Прийнято деякі правові акти, спрямовані на забезпечення сталого розвитку. Так, була схвалена Постанова «Про Концепцію сталого розвитку населених пунктів» [13], розрахована на тривалу перспективу. На вирішення

проблем охорони навколишнього природного середовища та сталого розвитку в окремих сферах спрямована Постанова Верховної Ради України «Про основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки» [14], Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» [15]. Діють законодавчі акти про соціальний захист різних верств населення та інші. Проте, відсутній дієвий механізм забезпечення екологічної безпеки сіл та нашої держави, в цілому, що доводить необхідність та актуальність подальших досліджень даної тематики.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Аналізуючи вище викладене, можна зробити такі висновки:

1. Закарпаття робить можливою активну співпрацю в межах загальнонаціональних заходів і програм між Україною, Польщею, Румунією, Угорщиною та Словаччиною

2. В результаті дослідження генезису екологічної та соціальної компонент сталого розвитку можна визнати важливість даних феноменів для територіальних одиниць України. Сталий розвиток територій – це соціально-орієнтований процес економічного розвитку із забезпеченням екологічної та продовольчої безпеки, а також ефективного відтворення природних ресурсів.

3. Економічний розвиток, соціальне зростання та науково-технічний прогрес повинні поєднуватися із процесом відтворення природних ресурсів та стійкістю екосистеми.

4. Сталий розвиток територіальних одиниць у контексті євроінтеграції є беззаперечним стратегічним завданням для уряду України та для вітчизняних науковців, виконання якого дозволить, з одного боку, розробити та впровадити нову модель еко-соціальної економіки населених пунктів, що спрямована на всебічне покращення якості людського життя. А з іншого боку, вона слугуватиме фундаментом євроінтеграційного процесу України, оскільки критерії сталого розвитку та екологічної безпеки будуть першочерговими.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Офіційний сайт Закарпатської обласної адміністрації [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.carpathia.gov.ua/ua/554.htm>.
2. Баян А. В. Форми та механізми активізації євро регіонального транскордонного співробітництва України та де ржав Центральної Європи / А. В. Баян // Науковий Вісник УжНУ. – 2005. – Вип. 7. – С. 80-88. – (Серія «Економіка»).
3. Доклад Всемирной комиссии по вопросам окружающей среды и развития: «Наше общее будущее» / ООН. Генеральная Ассамблея. Сессия (42Ж1987). – Нью-Йорк: ООН, 1987. – 411 с.
4. Аврелий Марк. Наедине с собой. Размышления / Марк Аврелий. – М., 1914. – 214 с.
5. Герасимчук А. А. Філософські основи менеджменту і бізнесу [Навч. посібник] / Герасимчук А. А., Тимошенко З. І., Шейко С. В. – К.: Вид-во Укр.-фін. ін-ту менедж. і бізнесу, 1999. – 111 с.
6. Руссо Жан Жак. Об общественном договоре. Трактаты: Пер с фр. / Жан Жак Руссо – М.: КАНОН-прес-Ц, 1998. – 416 с.
7. Pears D. Turner K., Bateman I. Environmental Economics. An Elementary Introduction. The John Hopkins University Press, Baltimore, 1993.
8. Вахович І. М. Фінансова політика сталого розвитку регіону: методологія формування та механізми реалізації [монографія] / Вахович І. М. – Луцьк: Настир'я, 2007. – 496 с.
9. Програма дій: Повестка дня на 21 век и другие документы конференции в Рио-де-Жанейро в популярном изложении / Центр «За наше общее будущее» / Майкл Китинг (сост.) – Женева, 1993. – 70 с.
10. Сталий розвиток та економічна безпека суспільства: теорія, методологія, практика / [Андерсон В. М., Андреева Н. М., Алимов О. М. та ін.]; За науковою редакцією д.е.н., проф. Хлобистова Є.В. / ДУ «ІЕПСР НАН України», ПРРЕД НАН України, СумДУ, НДІ СРП. – Сімферополь: ВД «АРИАЛ», 2011. – 265 с.
11. Геєць В. М. Трансформація моделі економіки України: ідеологія, протиріччя, перспективи / В. М. Геєць, Б. С. Кваснюк, М. І. Зверяков. – К.: Логос, 1999. – 497 с.
12. Khvesyuk M. Sustainable development of economic systems: theoretical concept / Mykhailo A. Khvesyuk, Tatiana V. Strojko, Inna Irtysheva // Jubilee international congress Science, education, technologies "40 years Bulgaria – space country" 12-14 September 2012. - House of Scientists – BAS, Golden Sands Varna, Bulgaria.
13. Постанова Верховної Ради України «Про Концепцію сталого розвитку населених пунктів» N 1359-XIV від 24 грудня 1999 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1359-xiv>.
14. Постанова Верховної Ради України «Про основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки» N 188/98-ВР від 5 березня 1998 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/188/98-%D0%B2%D1%80>.
15. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» Редакція від 18.11.2012, підстава 5456-17 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>.

Иртышева Инна Александровна, Стегней Марианна Ивановна

УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ ТЕРРИТОРИАЛЬНЫХ ЕДИНИЦ ЗАКАРПАТЬЯ В КОНТЕКСТЕ ТРАНСГРАНИЧНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

В статье обоснованы теоретические и прикладные основы устойчивого развития территориальных единиц. Характеризуются основные направления развития трансграничного сотрудничества Закарпатья. Определен генезис экологической компоненты устойчивого развития. Объяснено особенности социализации политики развития. Выявлены перспективные направления дальнейших исследований социально-экономического развития в сочетании с сохранением экологической безопасности. Рассмотрены особенности адаптации отечественной политики требованиям совместной экологической и социальной политики Европейского Союза.

Ключевые слова: устойчивое развитие, территориальные единицы, экологическая безопасность, социализация, евроинтеграция.

I. Irtysheva, M. Stegney

SUSTAINABILITY UNITS OF TRANSCARPATHTIA IN THE CONTEXT OF CROSS-BORDER COOPERATION

The theoretical and applied principles of sustainable development units have been justified in the article. The key areas of cross-border cooperation of Transcarpathian region have been characterized by the author. The genesis of the environmental component of sustainable development has been outlined. The features of policy development socialization have been defined. Promising areas for further research of socio-economic development in combination with the preservation of environmental safety have been highlighted. Peculiarities of national adaptation policies to the requirements of the common environmental and social policy of the European Union have been considered.

Key words: sustainable development, territorial units, environmental safety, socialization, European integration.

Одержано: 15.06.2014 р.

УДК 338.24

Проскура Володимир Федорович,
д.е.н., доцент, професор кафедри менеджменту
та управління економічними процесами,
Мукачівський державний університет

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ РЕГІОНУ: ПРИНЦИПИ, МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТАРІЙ

У статті розглянуто можливість формування системи ресурсного забезпечення на основі концепції стійкого розвитку, запропонована авторська класифікація ресурсів території, визначена багатокomпонентна система управління ресурсним забезпеченням, методика управління системою ресурсного забезпечення сталого розвитку території як органічного елементу системи управління розвитком регіону.

Ключові слова: ресурси, стійкий розвиток, економічна безпека, система управління.

ВСТУП

Постановка проблеми. На даний момент часу стратегія національної безпеки України 2007 року не набула практичної реалізації, внаслідок чого посилюються загрози національній безпеці. Тому, оцінка рівня та впливу загроз життєво важливим інтересам України на сучасному етапі посткризового відновлення зумовило необхідність оновлення стратегії національної безпеки, визначення стратегічних пріоритетів, вдосконалення механізмів їх реалізації та оптимізацію системи управління [1]. В цьому контексті потребують нових підходів положення чинної Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 р., що також не повною мірою відповідають сучасним реаліям, не враховують зростаючу відмінність у рівнях соціально-економічного розвитку регіонів, їх ресурсному забезпеченні, потенціал

сучасних механізмів та інструментів подолання регіональних диспропорцій, не визначають довгострокові тенденції та перспективи розвитку регіонів до 2020 р. [2].

В сучасних умовах управлінська діяльність є одним з найважливіших факторів економічної безпеки регіону та його стійкого розвитку. Зміни внутрішнього та зовнішнього середовища, необхідність адекватної реакції на виклики і загрози потребують безперервного вдосконалення концепції та процесу управління системою ресурсного забезпечення економічної безпеки та стійкого розвитку регіону. Постійне вдосконалення, пошук найбільш ефективних форм управлінської діяльності, їх оптимальне поєднання є одним з найважливіших завдань наукової організації управління.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Проблеми ресурсного забезпечення